

Bogyay Tamás pályaképe

1909. április 9-én (téves anyakönyvi bejegyzés szerint április 8-án) született Kőszegen. Édesapja, Bogyay Lajos, az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregének huszár főhadnagya, a kőszegi katonai alreáliskola tanára. Édesanyja, Pauler Katalin, Pauler Gyula történész lánya. Testvérei Bogyay Attila és Bogyay Piroska. A család 1914-ben Kőszegről Nagykanizsára költözött.
- Bogyay Tamás 1915–1919 között Nagykanizsán járt elemi iskolába, majd ugyanott 1919–1927 között a piarista gimnáziumba.
- 1927–1931-ben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarának hallgatója volt magyar-francia, illetve olasz szakokon. Később olasz helyett művészettörténetet hallgatott Hekler Antal tanszékén.
- 1931–1932-ben az Eötvös Collegium bentlakó tagja. Tanárai többek között Hekler Antal, Farkas Gyula, Moravcsik Gyula, Horváth János, Eckhardt Sándor, Pauler Gyula voltak.
1932. április 30-án magyar-francia szakos tanári oklevelet szerzett.
- 1932-ben írta Hekler Antalhoz A művész a korai középkorban című doktori értekezését, amelyet 1932. október 29-én summa cum laude védett meg.
- 1933–1935 között díjtalan gyakornok volt az egyetem Művészettörténeti és Klasszika Archaeológiai Tanszékén Hekler Antal mellett.
- 1932/1933. tanév második felében ösztöndíjas volt a Berli Collegium Hungaricumban.
- 1933/1934. tanév első felében ösztöndíjjal kutatott a Római Magyar Történelmi Intézetben.
- 1935 júliusától 1939 végéig a Zala vármegyei királyi tanfelügyelői hivatalban dolgozott Zalaegerszegen, tanügyi fogalmazó gyakornokként.
- 1938-ban és 1939-ben Hekler Antal és Friedrich Gerke által szervezett dél-németországi és ausztriai tanulmányutakon vett részt.
1939. augusztus–szeptemberben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium ösztöndíjával részt vett a perugiai nyári egyetemen (Università per stranieri), és hosszabb tanulmányutat tett Észak-Itáliában.
1940. január 15-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, a népiskolai, majd a szakoktatási ügyosztályon dolgozott.
- 1943 augusztusában a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium művészeti ügyosztályára került, ahol miniszteri titkárként a műemlékvédelem és a külföldi kiállítások referense lett.

Bogyay Tamás az 1960-as évek végén, 1970-es évek elején müncheni dolgozószobájában, a háttérben szülei, Bogyay Lajos és Pauler Katalin fényképével. (MTA MKI).

1944 végén hivatalból beosztották a Szépművészeti Múzeum Szentgotthárdra szállított műkincseinek leltározására.

1945. március 30–31-én a magyarországi műkincsszállítmány hivatalos kísérőjeként hagyta el az országot. Neki köszönhető, hogy a magyarországi műkincsek a háború végén az amerikai hadsereghez, a müncheni Central Art Collecting Pointba kerültek. A háborút követő években Bogyay a magyar állam alkalmazottjaként maga is részt vett a Magyar Visszaszolgáltatási Bizottság munkájában. Feleségével haza szerettek volna térni, ez azonban kétszer – 1946-ban és 1947-ben – is meghiúsult; a fordulat éve után a magyarországi politikai helyzet miatt letettek erről. Ezekben az években a bajor (chiemgau-i) Alpokban fekvő Staudach-Egerndachban élt, és egy kegytárgyakat készítő műhelyben dolgozott szakmunkásként, majd munkanélküli lett.

Az 1940-es évek végétől bekapcsolódott a németországi és nemzetközi művészettörténeti kutatásba, intenzív kapcsolatokat ápolott külföldön dolgozó magyar és magyarországi kutatókkal is.

1952 januárjától 1974-es nyugdíjba vonulásáig a Szabad Európa Rádió szerkesztő munkatársa volt, Kőszegi Ákos álnéven tudósított.

Az 1962–1963-ban megalakult Müncheni Magyar Intézet (MMI) / Ungarisches Institut München (UIM) vezetője 1968-ig, majd haláláig annak meghatározó munkatársa volt.

1989-től szakértőként bekapcsolódott a jáki bencés apátság templom nyugati részének újrainduló kutatásába, rendszeresen látogatta a zalavári ásatásokat is, és magyarországi konferenciákon adott elő (Esztergom).

1990 júniusában az ELTE Bölcsészettudományi Karának díszdoktorává avatták.

1992 őszi szemeszterében az ELTE Művészettörténeti Tanszékén a középkori magyar művészet témakörében „Az Árpád-kori magyar művészet problémái” címmel tartott előadásokat.

1994 február 8-án hunyt el Münchenben.

Fontosabb források és írások Bogyay Tamás pályájáról¹

Bogyay Tamás a jáki templom nyugati kapuja előtti ideiglenes állványon, 1990. szeptember 7-én. (Mezey Alice felvétele)

¹ E helyütt csupán az elmúlt közel két évtized legfontosabb, Bogyay Tamásról szóló írásait és forrásait idézzük a további tájékoztatóhoz, mivel az utóbbi években több olyan, Bogyay munkásságával foglalkozó tanulmány is született – lásd egyebek mellett K. Lengyel Zsolt írásait –, amelyek részletesen, a teljesség igényével közlik a Bogyayval kapcsolatos szakirodalmat, illetve Bogyay Tamás bibliográfiáját is. Az UIM-ben őrzött források tanulmányozásához nyújtott segítségért köszönet K. Lengyel Zsoltnak és Busa Krisztinának.

Források

- BOGYAY, Thomas von: Zentralstelle für ausländisches Bildungswesen in Göttingen. (Ösfogalmazvány, gépirat), München, 1952. július 19. Gépirat Ungarisches Institut, Regensburg. Bibliothek, Sonderammlungen: Nachlaß Thomas von Bogay 13: Korrespondenz, Alte Reihe, W–Z.
- BOGYAY Tamás: Magyar Nemzeti Bizottság Irodájának. (Ösfogalmazvány, gépirat), München, 1952. február 5. Ungarisches Institut, Regensburg. Bibliothek, Sondersammlungen: Nachlaß Thomas von Bogay 11: Korrespondenz, Alte Reihe, K–P.
- BOGYAY, Thomas von: Ein subjektiver Bericht über meinen bisherigen Lebensweg. (Gépirat, 1978/1979 körül) Ungarisches Institut, Regensburg. Bibliothek, Sondersammlungen: Nachlaß Thomas von Bogay, Biobibliographische Schriften-sammlung.
- Dem Sonnenschein, dem Regen mit gleichem Mut entgegen [1989]. Marlene FARKAS im Gespräch mit Thomas von Bogay, *Ungarn Jahrbuch* 17(1989), 1–7.
- Televíziós interjú Bogay Tamással [1988]. Beszélgetőtárs MAROSI Ernő, szerkesztő ÉZSIÁS Anikó, rendező SZAKÁLY István, riporter SZÉNÁSI Sándor. Sajtó alá rendezte LACZKÓ Ibolya, *Ars Hungarica*, 2(1994), 259–276.
- BOGYAY Tamás: Bogay Tamás életrajzi adatai. Gépirat, München 1991/1992 körül. Ungarisches Institut, Regensburg. Bibliothek, Sondersammlungen: Nachlaß Thomas von Bogay, Biobibliographische Schriftensammlung.

Szakirodalom

- ADRIÁNYI Gábor: Bogay Tamás és a Münchener Magyar Intézet, *Magyar Egyháztörténeti Évkönyv*, 2(1996), 15–20.
- K. LENGYEL Zsolt: Bogay Tamás (1909–1994), *Hungarológiai Értesítő*, 13(1994), 312–315.
- K. LENGYEL, Zsolt: Umwege eines Gelehrtenlebens. Aus Biographie Thomas von Bogays (1909–1994), *Ungarn-Jahrbuch*, 27(2004), 81–111.
- K. LENGYEL Zsolt: Bogay Tamás magyarságtudományi tevékenysége az emigrációban, *Ars Hungarica*, 1(2007), 118–172.
- KOVÁCS Éva: Bogay Tamás halálára. (1909. IV. 8–1994. II. 8.), *Ars Hungarica*, XXII(1994)2, 207–210.
- MAROSI Ernő: Ják és Esztergom, Bogay Tamás művészettörténeti munkásságának két sarokpontja, *Magyar Egyháztörténeti Évkönyv*, 2(1996), 27–30.
- PROKOPP Mária: Bogay Tamás XIV. századi művészettörténeti kutatásai, *Magyar Egyháztörténeti Évkönyv*, 2(1996), 21–26.
- SZÁNTÓ Konrád: Bogay Tamás egyháztörténeti munkássága. (A 80 éves kutató ünnepi köszöntése), *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 2(1990), 7–15.
- SZÁNTÓ Konrád: Bogay Tamás, a modern történetírás halhatatlan alakja, *Magyar Egyháztörténeti Évkönyv*, 2(1996), 9–14.
- WEHLI Tünde: In memoriam Bogay Tamás (1909–1994), *Művészettörténeti Értesítő*, XLIII(1994), 3–4. sz., 275–281.

Összeállította: Havasi Krisztina